

ב"ה. יום ראשון פרשת בלק, ח' תמוז ה'תשס"ז. בענין לימוד תורה לגוים.

(א) **מסכת סנהדרין נט, רע"א:** ואמר רבי יוחנן עובד כוכבים שעוסק בתורה חייב מיתה שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה, לנו מורשה ולא להם. וליחשבה גבי שבע מצות, מאן דאמר מורשה מיגזל קא גזיל לה, מאן דאמר מאורסה דינו כנערה המאורסה דבסקילה. מיתבי, ה' רבי מאיר אומר, מניין שאפילו עובד כוכבים ועוסק בתורה שהוא ככהן גדול, שנאמר, אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, כהנים לויים וישראלים לא נאמר אלא האדם, הא למדת שאפילו עובד כוכבים ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול. התם בשבע מצות דידהו.

(ב) **מסכת חגיגה יג, ע"א:** ואמר רבי אמי אין מוסרין דברי תורה לנכרי, שנאמר לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום.

(ג) **תוספות עמ"ס חגיגה שם: אין מוסרין דברי תורה לעובד כוכבים,** ה' קשה להר"ר אלחנן, תיפוק לי' דעובד כוכבים העוסק בתורה חייב מיתה כדאמר בפרק ד' מיתות עובד כוכבים העוסק בתורה חייב מיתה והמלמדו עובר אלפני עור לא תתן מכשול, וכי תימא בשבע מצות דידהו דאינו חייב מיתה כדאמר הש"ס התם והא מצוה איכא למוסרם להם ונפקא לן מהאי קרא אשר יעשה אותם האדם וחי בהם כהן ולוי לא נאמר אלא אדם שאפילו עובד כוכבים ועוסק בתורה וכו' ויש לומר דהכא מיירי אפילו היכא דאיכא עובד כוכבים אחר שרוצה ללמדו דליכא לפני עור כדאמרין בעבודה זרה המושיט כוס יין לנזיר עובר אלפני עור והני מילי דקאי אתרי עברא דנהרא שבלאו נתנתו אי אפשר להביאו אליו אבל אי לא הכי אינו עובר אלפני עור הכא נמי אפילו במקום שעובד כוכבים אחר רוצה ללמדו דליכא לפני עור מכל מקום אסור משום מגיד דבריו ליעקב וכו'.

(ד) **מהרש"א חידושי אגדות שם:** אין מוסרין דברי תורה לעובדי כוכבים כו', לא קאמר אין מלמדין תורה לעובדי כוכבים דהא ודאי בשבע מצות דידהו מלמדין אותן ובשאר מצות התורה עובד כוכבים הלומד אותה חייב בנפשו, אלא דהכא נלמד מענינו דאין מוסרין לעובדי כוכבים היינו טעם וסוד המצות, ואפילו בשבע מצות שלהם אין מוסרין להם סודן וטעמן, ועל זה מייתי לי' מקרא דכתיב מגיד דבריו ליעקב וגם טעם חוקים ומשפטים גו' דהיינו חקים ומשפטים של דת האלקים, ולא כן עשה לכל גוי דגם משפטים ודת הנימוסית שלהם שחייבים לקיים, שהדינין הוא אחת משבע מצות שנצטוו בני נח, מכל מקום בל ידעום טעמן וסוד הענינים, ובזה יתיישב קושיית התוס' בשם רבינו אלחנן.

(ה) **בבא קמא לח, ע"א:** תנו רבנן, וכבר שלחה מלכות רומי שני סרדיוטות אצל חכמי ישראל למדונו תורתכם, קראו ושנו ושלשו. בשעת פטירתן, אמרו להם דקדקנו בכל תורתכם ואמת הוא, חוץ מדבר זה שאתם אומרים שור של ישראל שנגח שור של כנעני פטור, של כנעני שנגח שור של ישראל, בין תם בין מועד משלם נזק שלם, ממ"נ, אי רעהו דוקא, אפילו דכנעני כי נגח דישאל ליפטור ואי רעהו לאו דוקא, אפילו דישאל כי נגח דכנעני לחייב, ודבר זה אין אנו מודיעים אותו למלכות.

(ו) **תוספות שם: קראו ושנו ושלשו,** ואם תאמר, והא אמרינן בחגיגה, המלמד תורה לעובד כוכבים עובר בעשה דמגיד דבריו ליעקב. ויש לומר, דבעל כרחם עשו על פי דברי המושל, ולא נתחייבו למסור עצמן. אי נמי, עשו עצמם גרים כדאיתא בספרי דפרשה אף חובב עמים.

(ז) **ים של שלמה ב"ק פ"ד ס"ט:** משמע מכאן דלא שרי ללמוד תורה לגוי, אף משום שלום מלכות. וק"ו משום שכר הנאה. אם לא בגזירה והכרח. ואוי להם לאותם שנמצאו במדינת ספרד ולועז וארץ ישמעאל, הלומדים תורת ה' עם האומות בעבור הנאתן, ותשלומי שכרן. הם המילדים בנים לע"ז. כי אח"כ הם מהפכים למינות, כאשר שמענו וראינו בעו"ה. וה' מסר התורה בקבלה למשה לומר ליהושע, ויהושע לזקינים כו'. ולא הניח לכתוב התורה שבעל פה, כדי שלא יהפכו למינות, כדאיתא בפרקי דרבי אליעזר אם כן אותן האנשים החטאים בנפשותם ובגופם להפך עצת ה'. אשר לומדים עם האומות, לפע"ד גדול עונם מנשוא ולא יראו בנחמות ציון.

(ח) **בבא בתרא כ, ע"ב-כא, ע"א:** מתני'. חנות שבחצר יכול למחות בידו ולומר לו איני יכול לישן מקול הנכנסין ומקול היוצאין; אבל עושה כלים, יוצא ומוכר בתוך השוק; ואינו יכול למחות בידו ולומר לו: איני יכול לישן לא מקול הפטיש ולא מקול הריחים ולא מקול התינוקות. **גמרא:** מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא, אמר אביי, סיפא אתאן לחצר אחרת. א"ל רבא אי הכי, ליתני חצר אחרת מותר אלא אמר רבא סיפא אתאן לתינוקות של בית רבן, ומתקנת יהושע בן גמלא ואילך דאמר רב יהודה אמר רב ברם זכור אותו האיש לטוב ויהושע בן גמלא שמו שאלמלא הוא נשתכח תורה מישראל. . . עד שבא יהושע בן גמלא ותיקן, שיהו מושיבין מלמדי תינוקות בכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר. . . מיתבי, אחד מבני חצר שביקש לעשות רופא, אומן, וגרדי, ומלמד תינוקות בני חצר מעכבין עליו. **הכא במאי עסקינן, בתינוקות דעכו"ם.**

(ט) **חידושי הריטב"א עמ"ס בבא בתרא שם:** בתינוקות דגוים. פי' שמלמדים אומנות, והוא הדין דישאל, אלא אורחא דמילתא נקט, שדרך תינוקות דישאל ומצותם ללומד תורה, ואסור ללמד תורה לגוי דכתיב ומשפטים בל ידעום, ואע"פ שאסור ללמדם אומנות, משום איבה שרי, **אבל ללמדם תורה לעולם אסור.**

(י"ד) **סוטה לה ע"ב:** תנו רבנן, כיצד כתבו ישראל את התורה, רבי יהודה אומר על גבי אבנים כתובה, שנאמר: וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת וגו', ואחר כך סדו אותן בסיד; אמר לו רבי שמעון: לדברין, היאך למדו אומות של אותו הזמן תורה אמר לו: בינה יתירה נתן בהם הקב"ה, ושיגרו נוטריין שלהן וקילפו את הסיד והשיאוהו, ועל דבר זה נתחתם גזר דינם לבאר שחת, שהיה להן ללמד ולא למדו; ר' שמעון אומר על גבי סיד כתובה, וכתבו להן למטה למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל וגו', הא למדת, שאם היו חוזרין בתשובה היו מקבלין אותן.

(יא) **תוספות שם: ועל דבר זה נתחתם גזר דינם לבאר שחת,** ואם תאמר, תיפוק לי' דבשעת מתן תורה החזירה הקב"ה על כל אומה ולשון ולא קבלוה. ויש לומר דעונש זה גדול הוא שלאחר שהיתה כתובה בידם ולא רצו ללמוד. ומיהו תימה והאמר בפ"ק דמסכת ע"ז דעדיין יש להן פתחון פה שיאמרו כלום כפית עלינו הר כגיגית כישראל וכל זמן שיש להן פתחון פה איך נתחתם גזר דינם.

(יב) **מסכת שבת לא, ע"א:** שוב מעשה בנכרי אחד שהי' עובר אחורי בית המדרש, ושמע קול סופר שהי' אומר ואלה הבגדים אשר יעשו חשן ואפוד. אמר, הללו למי. אמרו לו, לכהן גדול. אמר אותו נכרי בעצמו, אלך ואתגייר בשביל שישמוני כהן גדול. בא לפני שמאי, אמר לי', גיירני על מנת שתשימני כהן גדול. דחפו באמת הבנין שבידו. בא לפני הלל, גייריה. אמר לו, כלום מעמידין מלך אלא מי שיודע טכסיסי מלכות, לך למוד טכסיסי מלכות. הלך וקרא,

כיון שהגיע והזר הקרב יומת אמר לי, מקרא זה על מי נאמר. אמר לו, אפילו על דוד מלך ישראל. נשא אותו גר קל וחומר בעצמו, ומה ישראל שנקראו בנים למקום, ומתוך אהבה שאהבם קרא להם בני בכרי ישראל כתיב עליהם והזר הקרב יומת, גר הקל שבא במקלו ובתרמילו על אחת כמה וכמה בא לפני שמאי, אמר לו כלום ראוי אני להיות כהן גדול והלא כתיב בתורה והזר הקרב יומת בא לפני הלל, אמר לו ענוותן הלל, ינוחו לך ברכות על ראשך שהקרבתי תחת כנפי השכינה. לימים נזדווגו שלשתן למקום אחד, אמרו, קפדנותו של שמאי בקשה לטורדנו מן העולם, ענוותנותו של הלל קרבנו תחת כנפי השכינה.

(ג) חידושי אגדות מהרש"א שם: אמר ליה מקרא כו'. ומעיקרא לא הוי בעי הלל למימר הכי משום דלא הוה מקבל עליו לגייר. ומיהו קצת קשה, הא אין מקבלין גרים משום שלחן מלכים ולא משום אישות, ולא עדיף זה שגייר עצמו משום כהונה שילבש בגדי כבוד. וצ"ל הא דקאמר בא לפני הלל וגייריה כו' לאו דוקא אלא דלא גיירי' עד לבתר הכי שידע דגר אסור בכהונה ולא קאמר לעיל דגיירי' אלא שקבל עליו לגייר ומתוך שלא לשמה בא לשמה. ואין להקשות דאם כן היאך למדו תורה קודם שנתגייר הא אמרינן בפרק ארבע מיתות דעובד כוכבים הלומד תורה חייב מיתה, די ש לומר דהכא כיון שבא לגייר שרי ללמוד תורה.

(ד) תלמוד בבלי יבמות כד ע"ב: מתני'. הנטען על השפחה ונשתחררה, או על העובדת כוכבים ונתגיירה הרי זה לא יכנס, ואם כנס אין מוציאין מידו. הנטען על אשת איש והוציאנה מתחת ידו, אע"פ שכנס יוציא. גמרא. הא גיורת מיהא הויא; ורמינהי אחד איש שנתגייר לשום אשה, ואחד אשה שנתגיירה לשום איש, וכן מי שנתגייר לשום שולחן מלכים, לשום עבדי שלמה אינן גרים, דברי רבי נחמי, שה' רבי נחמי' אומר, אחד גירי אריות ואחד גירי חלומות ואחד גירי מרדכי ואסתר אינן גרים, עד שיתגיירו בזמן הזה; בזמן הזה סלקא דעתך, אלא אימא כבזמן הזה. הא איתמר עלה, אמר רבי יצחק בר שמואל בר מרתא משמי' דרב, הלכה כדברי האומר כולם גרים הם. אי הכי, לכתחלה נמי, משום דרב אסי, דאמר רב אסי הסר ממך עקשות פה ולזות שפתים וגו'. תנו רבנן, אין מקבלין גרים לימות המשיח. כיוצא בו לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה. אמר רבי אליעזר, מאי קרא הן גור יגור אפס מאותי מי גר אתך עליך יפול, אבל איך לא.

(טו) תוספות שם: לא בימי דוד ולא בימי שלמה, מאיתי הגיתי ובת פרעה דבימי שלמה לא קשה דמידי הוא טעמא אלא משום שולחן מלכים והני לא צריכי אבל קשה דאמרינן בהערל גבי מעשה דגבעונים דבימי דוד נתוספו גרים על ישראל ק"ן אלף. ויש לומר דמעצמן נתגירו כדאשכחן גבי מרדכי ואסתר ורבים מעמי הארץ מתייהדים. ויש ספרים שכתב בהן לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה אלא שנעשו גרים גרורים וההיא דפ"ב דשבת ההוא דאתא לקמיה דהלל ואמר גיירני על מנת לעשות כהן גדול בטוח ה' הלל דסופו לעשות לשם שמים וכן ההיא דהתכלת דאתיא לקמיה דרבי גיירני על מנת שאנשא לאותו תלמיד.

(טז) רבי עקיבא איגר על התוס' שם: הנה במהרש"א חדושי אגדות פרק ב' דשבת גבי מעשה דהלל, כתב . . . דכיון שבא לגייר שרי ללמוד תורה, עכ"ל. אולם כתבתי בגליון מהרש"א בקושיא הא אין מקבלים גרים וכו' בזה הלשון: כך הקשו תוס' בפרק כיצד ותיירצו דבטוח ה' הלל דסופו לשם שמים, וכ"כ עוד שם בפרק בית שמאי. הרי דסבירא לי' לתוס' דגייריה קודם שלמדו, אם כן אזדא ראיית מהרש"א דאחר הגירות אף דעדיין לא ה' לשם שמים, מכל מקום בדיעבד הוי גר ומותר ללמוד תורה, ובסוף קיבל הגירות לשם שמים, ע"כ לשוני. וקצת מוכח בהיפוך דסבירא לי' לתוס' דאסור ללמוד קודם גירות מדלא תירצו כמהרש"א דלא גייריה עד שלמדו, ואף דיש לומר דדחיקא להו לישנא דהש"ס מדאמרינן בא לפני הלל, משמע דמיד גייריה מכל מקום היא גופא קשיא על הלל אמאי סמך על בטחונו שבסופו יהי' לשם שמים אמאי לא המתין לגייריה עד אחד שילמוד עמו ויתברר דכוונתו לשם שמים, אלא ודאי דאסור ללמוד מקודם ויש לדחות קצת עכ"פ אזדא ראיית המהרש"א.

(יז) יבמות מז, ע"א: תנו רבנן, גר שבא להתגייר בזמן הזה, אומרים לו, מה ראית שבאת להתגייר, אי אתה יודע שישאל בזמן הזה דוויים, דחופים, סחופים ומטורפיין, ויסורין באין עליהם. אם אומר יודע אני ואיני כדאי, מקבלין אותו מיד. ומודיעין אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות, ומודיעין אותו עון לקט שכחה ופאה ומעשר עני ומודיעין אותו עונשן של מצות, אומרים לו, הוי יודע, שעד שלא באת למדה זו, אכלת חלב אי אתה ענוש כרת, חללת שבת אי אתה ענוש סקילה, ועכשיו, אכלת חלב ענוש כרת, חללת שבת ענוש סקילה. וכשם שמודיעין אותו עונשן של מצות, כך מודיעין אותו מתן שכרן, אומרים לו, הוי יודע, שהעולם הבא אינו עשוי אלא לצדיקים, וישאל בזמן הזה אינם יכולים לקבל ומודיעין אותו ומקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות . . . ומודיעים אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות. מאי טעמא, דאי פריש נפרוש . . . ואין מרבים עליו, ואין מדקדקים עליו. אמר רבי אליעזר, מאי קראה דכתיב (רות א, יח) ותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר אלי'. אמרה לה, אסיר לן תחום שבת, באשר תלכי אלך (שם טז). אסיר לן יחוד, באשר תליני אלין (שם). מפקדינן תרי"ג מצות, עמך עמי (שם); אסיר לן עבודת כוכבים, ואלקיך אלקי (שם); ארבע מיתות נמסרו לב"ד, באשר תמותי אמות (שם יז).

(יח) רמב"ם הל' מלכים פ"י ה"ט: עכו"ם שעסק בתורה חייב מיתה, לא יעסוק אלא בשבע מצות שלהן בלבד, וכן עכו"ם ששבת אפילו ביום מימות החול, אם עשהו לעצמו כמו שבת חייב מיתה, ואין צריך לומר אם עשה מועד לעצמו, כללו של דבר אין מניחין אותן לחדש דת ולעשות מצות לעצמן מדעתן, אלא או יהיה גר צדק ויקבל כל המצות, או יעמוד בתורתו ולא יוסיף ולא יגרע, ואם עסק בתורה, או שבת, או חדש דבר, מכין אותו ועונשין אותו, ומודיעין אותו שהוא חייב מיתה על זה אבל אינו נהרג.

(יט) שו"ת הרמב"ם סימן קמט, השאלה ה"א, שאלה, מאמר רבי יוחנן גוי שעסק בתורה חייב מיתה, האם זה הלכה והחייב כל בר ישראל להמנע (מללמוד) דבר מן המצות חוץ משבע מצות או להעמידו עליהן, אם לאו. התשובה, היא הלכה בלא ספק. וכאשר יד ישראל תקיפה עליהם, מונעים אותו מתלמוד תורה עד שיתגייר. אבל לא יהרג, אם עסק בתורה, לפי שאמר חייב מיתה ולא אמר נהרג כמו שאמרו על שבע מצות בן נח נהרג. ומותר ללמד המצות לנוצרים ולמשכסם אל דתנו, ואינו מותר דבר מזה לישמעאלים, לפי מה שידוע לכם על אמונתם, שתורה זו אינה מן השמים, וכאשר ילמדו דבר מן כתוביה (וימצאוהו) מתנגד למה שבדו הם מלבם לפי ערבוּב הסיפורים ובלבול העניינים אשר באו להם, (הרי) לא תהי' זו ראי' אצלם, שטעות בידיהם, אלא יפרשוה לפי הקדמותיהם המופסדות ויכלו להשיב עלינו בזה בטענתם ויטעו כל גר וישראל, שאין לו דעת, ויהיה זה מכשול לישראל האסורין ביניהם בעונותם. אבל הערלים [ר"ל הנוצרים] מאמינים בנוסח התורה שלא נשתנה, ורק מגלים בה פנים בפרושם המופסד ומפרשים זאת בפירושים, שהם ידועים בהם, ואם יעמידם על הפרוש הנכון, אפשר

שיחזרו למוטב, ואפילו לא יחזרו, כשרוצים שיחזרו, לא יבוא לנו מזה מכשול ולא ימצאו בכתוביהם דבר שונה מכתובינו.

כ) שו"ת רבי עקיבא איגר מהדורה קמא סימן מא: לחתן בני ידידי הרב רבי יעקב נ"י אב"ד דק"ק וואנגראוויץ. על שאלתך בערל שבא להתגייר ולמולו, ואין רצונך למולו היותו נגד חוקי הרעגירונג [הממשלה] ואך הוא מבקש עכ"פ ללמדו מקרא וסדר תפילה יום יום שזהו אינו נגד דת המלך, ואח"כ ילך למקום שמותר להתגייר, ושאלת אם מותר לעשות כן, ואם אינו בכלל מלמד עם נכרי תורה, כיון שלומד על מנת להתגייר. הנה במהרש"א חדושי אגדות פרק ב' דשבת גבי מעשה דהלל, כתב וז"ל . . . עכ"ל. אולם כתבתי בגליון מהרש"א בקושיא הא אין מקבלים גרים וכו' בזה הלשון . . . ואין בכחי להתיר. חותנך אוהבך. עקיבא

כא) שו"ת אגרות משה יורה דעה ח"ב סימן קלב: באיסור לימוד תורה לעכו"ם. י"ט טבת תשכ"ג. מע"כ ידידי מר פסח וועלוול בורסאק נ"י. הנה האשה שנתגיירה אצל רב מהרעפארמער אינה גיורת כלל והיא נכרית כמתחלה ומי שנשא אותה לאשה הוא נשוי לנכרית וכשתלד ממנו ילדים יהיו בדיני התורה נכרים גמורים כמו בלא הגרות ואם תוכל להשפיע עליו שיעזבנה יש עליך החיוב על זה ואם אינך יכול להשפיע נמי טוב שתודיע אותו שידע שאינה גיורת ולא ירמה את עצמו ואת כל המשפחה. ובדבר חג הפסח כשתבא הביתה מהישיבה ותמצא שם גם את קרובך ואשתו שהיא נכרית ע"פ הדין ואתה תצטרך להגיד את ההגדה ולתרגמה כדי לזכות את אביך ואמך וממילא תשמע גם היא, אם מותר לפניך. הנה פשוט לעניות דעתי דמה שאמר רבי אמי בחגיגה דף י"ג אין מוסרין דברי תורה לעכו"ם, הוא דוקא כשכוונתו למוסרם להעכו"ם אבל כשכוונתו הלומד דברי תורה הוא ללומדם בעצמו ולמוסרם ליהודים הנמצאים שם, לא נאסר מחמת שנמצא שם גם עכו"ם שגם כן ישמע ממילא הדברי תורה. וכעין ראי' יש להביא מהא דאסור ללמד גם את עבדו תורה כדאיתא ברמב"ם פ"ח מעבדים ה"ח ובשולחן ערוך יו"ד סימן רס"ז סעיף ע"א, ומצינו שטבי עבדו של רבן גמליאל הי' ת"ח גדול וראוי ליסמך כדאיתא ביומא דף פ"ז, והיו החכמים לומדים ומפלפלים אף כשהי' טבי נמצא אצלם בכוונתו לשמוע דברי חכמים כדאיתא בירושלמי פ"ב דסוכה ה"א ומובא בתוס' סוכה דף כ' ד"ה ראיתם, אלמא דכיון דכוונתם הי' ללמד בעצמם לא נאסרו אף שידעו שטבי שהוא עבד נמצא שם שגם כן לומד מהם. ומסתבר שכן הוא גם כן בעכו"ם שהאיסור הוא רק כשהכוונה הוא למסור להעכו"ם אבל כשהלמוד הוא לישראל אף שנמצא שם גם עכו"ם שגם כן שומע אין לאסור. ואף שבסברא אולי הי' מקום לחלק לומר שעכו"ם חמיר, אבל כיון שהאיסור נמצא בשניהם בין בעכו"ם בין בעבד ומצינו היתר בעבד כשהכוונה אינו ללמד לו אלא שממילא לומד ממה שהחכמים לומדין לעצמן, אין לאסור גם בעכו"ם. ולכן מותר לך להגיד ההגדה ולתרגמה כדי שייבנו ההורים וכל המשפחה אף שממילא גם היא הנכרית שומעת. ותדע שהיין שתגע בו יהי' אסור, וכמובן שקרובך שנשא הנכרית אינו שומר שבת וממילא גם היין שיגע הוא יהי' אסור ותצטרך להשיג על היין שתשתה שלא יגעו בו. וטוב שתבשל את היין קודם הפסח שאז לא יאסרו במגעם כי יין מבושל אינו נאסר במגע נכרים. והנני מברך אותך בהצלחה בתורה וביראת ה', משה פיינשטיין.

כב) שו"ת אגרות משה יורה דעה ח"ג סימן פט: איסור מסירת דברי תורה לעכו"ם. בע"ה ז' כסלו תרצ"ט. הנה מפורש בחגיגה דף י"ג ע"א שאין מוסרין דברי תורה לעכו"ם מטעם לא עשה וגו', ובתוס' שם איתא שאסור גם מדאורייתא מטעם לפני עור, דהא עכו"ם שעסק בתורה חייב מיתה, ואם כן המלמדו עובר אלפני עור, ומטעם לא עשה דהוא קרא דדברי קבלה הוצרך רק באופן שליכא לפני עור כגון באית לי' עכו"ם שיכול ללמדו שמכל מקום אסור מצד לא עשה, עיי"ש בתוס'. וגם מפורש בכתובות דף כ"ח עוד יותר שגם לעבדו אסור ללמד תורה ונפסק דין העבד ברמב"ם פ"ח מעבדים ה"ח וביו"ד סי' רס"ז סעי' ע"א ואם כן כל שכן שלעכו"ם אסור ונסתלקה בזה קושית איזה אחרונים על מה שהשמיטו הפוסקים דין זה דאסור ללמד לעכו"ם דכיון דכתבו דין דאיסור ללמד לעבד לא הוצרכו למינקט האיסור לעכו"ם דכל שכן הוא.

ומה שבבבא קמא דף ל"ח איתא שלמדו שני סרדיוטות של מלכות רומי תורה אצל חכמי ישראל כבר תירצו התוס' התם בד"ה קראו שבע"כ עשו ע"פ המושל ולא נתחייבו למסור עצמן עיי"ש ולכן ברור שאסור ללמדם תורה, אבל בשבע מצות דידהו איתא בתוס' חגיגה שמותר ללמדם ואף שגם כן בזה יש חולקין כדאיתא בהגהות הב"ח שם מכל מקום לא מסתבר זה אלא כתוס' שמותר אבל שאר דיני התורה ואף אגדות חז"ל אסור אך ודאי שמפני השלום אין כדאי לפרסם דברים כאלו. משה פיינשטיין.

כג) שו"ת אגרות משה שם סימן צ: עוד כתב מהרש"א בחידושי אגדות בשבת דף ל"א דעכו"ם הלומד תורה כדי להתגייר מותר משום דמפרש דלא גייריה הלל להנכרי שרצה להתגייר על מנת שיעשוהו כהן גדול עד שלמד שא"א לו להיות כהן גדול ומה שלמדו תורה הוא משום דכיון דבא לגייר שרי ללמוד תורה, אבל אף דשפיר הקשה עליו רעק"א בתשובה סימן מ"א דהא התוס' ביבמות בשני מקומות (דף כ"ד ע"ב ד"ה לא בימי דוד ודף ק"ט ע"ב ד"ה רעה) הקשו זה ותירצו דבטוח הי' הלל דסופו לעשות לשם שמים אם כן הרי מפרשי שגייריה תיכף ואח"כ למדו וליכא ראי', מכל מקום הא ברור שדינו של מהרש"א אמת דהא צריך לקבל עליו עול מצות ואם כן צריך שידע מהם דהא בלא ידיעה אפשר שלא היה מקבל דבר אחד שיחשוב שקשה לפניו ואין קבלתו בסתם קבלה על זה והיה שייך שיתבטל גרותו, איברא דא"צ ללמוד עמו כל התורה כולה בכל פרטי מצותיה, ומצינו שאף שלא ידע כלל משום מצוה אף לא מאיסור עבודה זרה שעבד לה תחלה הוא גר גמור דהא מפורש בשבת דף ס"ח ע"ב לענין השוכח עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אינו חייב אלא אחת כיצד תינוק שנשבה לבין הנכרים וגר שנתגייר בין הנכרים אינו חייב אלא אחת ועל הדם אחת ועל החלב אחת ועל עבודה זרה אחת, והוא כדפירשו שם בע"א התוס' ד"ה גר דנתגייר בפני שלשה ולא הודיעוהו מצות שבת וכן לא הודיעוהו שאיכא איסור עבודה זרה כלל, ומכל מקום נחשב קבלת מצות במה שאמר שהוא רוצה להיות כישראל דאם יש להם דינים ואיסורים ומצות עשה יעשה, אבל ודאי מסתבר שאין זה קבלה גמורה ואין לומר שהתורה תחייב דוקא קבלה זו שיגרום להכשיל את ישראל דהרי אף שמודיעים לו איסורים הרבה א"ר חלבו שקשים גרים לישראל כספחת ופרש"י ביבמות דף מ"ז ע"א ד"ה דאמר שאין שומרין מצות כראוי ולומדים ישראל מהן וסומכין עליהם בא"ה והתוס' בד"ה קשים פירשו לפי שאין בקיאין בדקדוקי מצות וישראל למדין ממעשיהם וכ"ש כשלא ידעו כלל שיכשילו אחרים, וזהו הטעם דמחוייבין להודיע להם כמה דברים חמורים וגם כמה דברים קלים גם זמן רב קודם מעשה הטבילה שהוא גמר הגרות דבשעת הטבילה מחוייבין להודיע פעם שניה כמפורש בברייתא ביבמות דף מ"ז ע"א פעם ראשונה עוד קודם המילה ופעם שניה בשעת טבילה וכן איתא בשולחן ערוך סימן רס"ח סעיף ב', ובשלמא משעת הטבילה אולי ליכא ראי' כיון דהוא קרוב לגרות כל כך, אבל ממה שמודיעין אותו קודם המילה יקשה כיון

דהוא רחוק ממעשה הגרות אך מותרין ללמדו וגם שהוא ספק גדול שלא יתגייר שלא ירצה לקבל עליו עול המצות כדאומרין לו שאין לו כדאי להתגייר משום שיקשה עליו שמירת המצות והעונשין שלהם ויחזור בו, ואם כן הוא מטעם שכתב מהרש"א דכיון שבא לגייר שרי ללמדו תורה, ותמוה איך כתב בסוף שכיון שאזדא ראיית מהרש"א אין בכחי להתיר הא גמרא מפורשת שמותר ושכן צריכין לעשות אף שבדיעבד הוא גרות בלא זה כמפורש בשבת. וצריך לומר בכוונת רעק"א שמה שמותר וגם מחוייבין ללמדם הוא דוקא כשהגרות יהי' כאן דכיון דהוא מכין עצמו להגרות הוא מצורכי הגרות שזה מותר בפשיטות גם לרעק"א, ובודאי אין לדקדק לצמצם לומר רק מה שמוכרח לידע תיכף ומה שגורם יותר טעם שיקשה עליו ויפרוש דהא נעמי אמרה לרות גם איסור תחום שבת שאינו דבר המצוי לבני אדם הכרח לילך יותר מתחום שבת אף התחום שבת דמיל וכו"ש שרחוק מאד שיהי' נחוץ לילך תחום שבת דאורייתא שהוא י"ב מיל שיהי' הכרח להודיע לה בשביל הגרות לא בשביל שתדע שלא תעבור כיון שלא מצוי הרי אין צורך להודיע לה קודם הגרות דרק שבת ומאכלות אסורות שצריך לידע תיכף, ולא בשביל דשמה תפרוש בשביל זה דשום גר לא יפרוש בשביל זה דהוא קל לקיימה, וגם לא שייך להודיע דשני קברים נמסרו לבית דין דגם כן אין זה צורך להגרות כלל דזה לא יעשה כלום לפרוש מלהתגייר בשביל זה, אלא ודאי דכיון שבא להתגייר רשאיין ללמד אז גם דברי תורה שאין נוגעין להצורך שצריך ללמדו ורצתה נעמי להורות לה חומר המצות והאיסורין וחשיבותן, אבל סובר רעק"א דאפשר שהוא רק כשמכין עצמו למעשה הגרות, אבל כשעדיין לא אפשר לו להכין עצמו להגרות מחמת שיהי' נמצא במדינה שמחוקי המלכות שאסור לגייר עכו"ם רק שאומר שאחר שילמדו ילך למדינה אחרת שהמלכות מניחה לעכו"ם להתגייר אצל רבנים ודייני ישראל סובר שאסור מאחר שלא נקל לו כל כך והרבה מניעות איכא דהא לא יוכל לחזור למדינתו שאיכא ספק היותר נוטה שלא יהי' זה לגרות שבזה כתב שאין בכחו להתיר. והנה ממהרש"א משמע לו שמתיר גם זה דהרי הגר שבא לפני הלל להתגייר דוקא אם יעשוהו כהן גדול שיותר נוטה דכשידע כשילמוד שאי אפשר לעשות לכהן גדול לא ירצה להתגייר כיון שלא בא להתגייר לשם שמים, שהוא עוד ספק שיותר נוטה שלא יתגייר ויהי' הלמוד עם עכו"ם ומכל מקום מתיר מהרש"א, איכא ראי' שכל שכן שיתיר ללמד עמו אף במדינה שלא יוכל להתגייר דיותר אפשר שיקיים רצונו לילך להמדינה שמניחין שם להתגייר. ולכן כיון שדחה ראיית מהרש"א מהא דהתוס' הקשו קושיתו ותירצו דהלל הי' בטוח דסופו לשם שמים אף שידע דאי אפשר לו להיות כהן גדול ואם כן גייריה תיכף כתב שאין בכחו להתיר. אבל נראה בטעם מהרש"א דהא איכא רבי נחמיה שסובר דשלא לשם שמים אינו גר שלא מסתבר לומר דיפלוג על הלל שלדידי' ליכא לתרץ התירוץ שהי' בטוח דסופו יהי' לשם שמים דסובר מהרש"א דיצטרך להתגייר מחדש ולדידי' מוכרחין לומר שלא גיירי' אלא קבל עליו להתגייר ומכל מקום הי' מותר ללמוד עמו אף דהי' ספק שמא לא ירצה אחר שידע דאי אפשר לו להיות כהן גדול להתגייר, ומה שהי' בטוח שהי' לשם שמים לא חש לזה, אבל להתיר איסור למוד תורה יהי' מותר דבר איסור כיון שבעצם הוא דבר הספק, דרק לגייר שלא לשמה להסוברים דכולן גרים הם ורק לכתחלה אין ראוי לקבלם שייך לומר שכיון שהלל הי' בטוח שיהי' לשם שמים לא חש לזה, אבל להתיר איסור למוד תורה עם העכו"ם לא הי' להלל לסמוך על זה כיון שבעצם הוא ספק. ורעק"א עצמו כתב בדחייתו דהוא משום דבדיעבד הוא גר, הרי דאליבא דרבי נחמי' איכא ראי' מהלל אך רעק"א לא חש לזה שצטרך לומר שרבי נחמי' פליג על הלל ומהרש"א חש לזה ואדרבה תמוה על רעק"א דהא בסתמא אין לנו לומר שיפלגו תנאי בתראי על הלל כל זמן שלא מפורש שלכן מסתבר כמהרש"א.

... ועיין בטורי אבן שהוא מחדש דלמאן דאמר שאיסור למוד התורה לבן נח מקרא דתורה מורשה לנו שהוא גזל מותר כשישראל מלמדו ברצונו ורק למאן דאמר מאורסה איכא האיסור שלכן רבי אמי אפשר סובר כמ"ד מורשה שלכן הוצרך לומר שאסור לישראל למסור דברי תורה לעכו"ם מצד קרא דלא עשה לכל גוי ולא מובן כי מורשה הוא לכלל כנסת ישראל ולא לכל יחיד ויחיד, וצ"ע. והארכתי להראות כי אין הדברים ברורין בזה מאחר שלכא בפוסקים שלכן תלוי זה בסברות ובראיות לפי המשמעות, ומחמת שמצינו שהשיבו חכמים לעכו"ם בדברי תורה כדהביא בט"א שם ויותר מזה חזינן ששבור מלכא הי' בקי בדינים וגם אמרו לפניו דינים, עיין בסוף בבא מציעא וברש"י שם שמוכרחים לתרץ.

כד) שר'ת אגרות משה יורה דעה ח"ד סימן לח אות י"ד: והנה איכא חסרון אחר בהעתקה לאנגלית, שהוא כמלמד תורה אף לנכרים. ואמר רבי אמי בחגיגה דף י"ג ע"א דאין מוסרין דברי תורה לעכו"ם שנאמר לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום (ומסתבר שהלימוד הוא מסוף הקרא ומשפטים בל ידעום. דרישא דקרא לא עשה כן לכל גוי, הא הוא על עצם החשיבות דישראל שרק להם ניתנה התורה ע"י משה רבינו. וגם הרי הגוים לא רצו לקבלה כלל, שהרי חזר עלייהו שיקבלו התורה ולא רצו, כדדרשינן מקראי דזרח משעיר למו והופיע מהר פארן דריש פרשת וזאת הברכה, ומקרא דמתימן יבא בחבקוק (ג, ג) בריש עבודה זרה, ובב"ק דף ל"ח ע"א. אבל סוף הקרא ומשפטים בל ידעום הוא לאיסורא למסור להם משפטים וכל דיני התורה, וקאי גם על דבריו דבקרא דלעיל מזה). אבל נראה שאינו מחוייב להמנע בשביל זה, כיוון שכוונתו לישראל והם ודאי יהיו קונים, והעכו"ם שיקנו וילמדו הוא רק חשש קטן. וגם הא חזינן שרבותינו הראשונים לא חששו לזה. דהא הרמב"ם חיבר את פירוש המשניות בערבית שהי' זה שפת המדינה, שהיו שם הרוב ואולי רובא דרובא היו עכו"ם, בין בספרד שהי' שם בילדותו ובין במצרים שהיה שם בזקנותו. ועוד כמה מרבנותינו הראשונים כתבו בלשון ערבית בזמנו שהיתה לשון מדינת ספרד ובמצרים ובכל המדינות סביב. ומה שלא מצינו כן בבעלי התוס' וכל חכמי צרפת ואשכנז שיכתבו חיבוריהם בלשון המדינה, הוא משום שלא הוצרכו לזה, דרוב ישראל שבצרפת ואשכנז הבינו עיקר לשון המשנה והגמרא. ולא שנמנעו מלכתוב בלשון המדינה משום שחלקו על זה בדינא, שלא נמצא שאיכא מחלוקת בזה. והנני ידידו, משה פיינשטיין.

כה) שר'ת שבט הלוי ח"י סל"ב אות ו: ואשר נשאל ממלמד תשב"ר, שאחד מילדי הכיתה הוא גוי ואינו עומד להתגייר אם מותר ללמד תורה בכיתה זו, ומספ"ל כשמלמד באופן כללי אם שייך גם כן איסור של לימוד תורה לגוי, וגם שמדובר בקטן שלא הגיע לגדלות. החילוק בין מלמד לרבים אעפ"י שאחד הוא ילד גוי יכול להיות אמת דאין מונעים מילדים רבים ישראלים תורה בשביל ילד גוי, אבל עצם הדבר דילד גוי נמצא בכיתה על מנת שלא להתגייר, הוא עון גדול אשר הרעיש היש"ש בבא קמא פ"ד סי' ט' על כיו"ב וכל גדולי ישראל הם בדעה אחת בזה, ודברי הגאון באר שבע בקונטרס מים חיים סי' י"ד ופירושו בגמרא ב"ב כ"א בתינוקות עכו"ם דזה לענין למוד התורה נדחה מכל הפוסקים, ועיין הי' מש"כ בעניי בתשובת שבט הלוי ח"ב סי' נ"ט עש"ה.